

طلاق

عوامل، شرایط و پیامدها

نویسنده:

راضیه ممبینی

www.ketab.lil

انتشارات رویش بهاری

(rooyeshebahari)

سرشناسه	: ممبینی، راضیه، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: طلاق: عوامل، شرایط و پیامدها/ نویسنده راضیه ممبینی.
مشخصات نشر	: رویش بهاری، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۸ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹ - ۶۱ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: طلاق - جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Divorce - Social aspects
موضوع	: طلاق - جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	: Divorce - Psychological aspects
رده‌بندی کنگره	: HQ۸۱۹
رده‌بندی دیوئی	: ۳۰۶/۸۹
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۹۸۵۷۱۲۸

طلاق

عنوان: طلاق - عوامل، شرایط و پیامدها

نویسنده: راضیه ممبینی

طراح جلد: گروه طراحی پلکان

ناشر: رویش بهاری

مدیر تولید: امیر حیدری

شابک: ۹ - ۶۱ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شناسه: ۱۴۰۴

۱۹۰۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول پاییز ۱۴۰۳

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، خیابان انقلاب، پلاک ۱۲۷۸، واحد ۹ - تلفن: ۳۶۶۳۱۳۸۷ - همراه: ۰۹۳۹۸۱۰۵۹۹۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
فصل اول: مبنای طلاق	
۱۷	مبنای طلاق
۱۸	طلاق رجعی
۱۸	تعریف و مختصات
۱۸	ماهیت رجوع
۱۸	لزوم اراده باطنی و آلام آن
۲۰	نمایندگی در رجوع
۲۱	طلاق بائن
۲۱	اقسام طلاق بائن
۲۲	طلاق زنی که عده ندارد
۲۲	اقسام این طلاق
۲۳	طلاقیه که موجب حرمت بین زن و شوهر می‌شود
۲۴	طلاق خلع و مبارات

- تعریف و تفاوت این دو طلاق..... ۲۴
- طبیعت حقوقی طلاقها (خلع و مبارات)..... ۲۴
- رجوع به قديه و آثار آن..... ۲۵
- اهمیت طلاق خلع و مبارات در حقوق کنونی..... ۲۶

فصل دوم: عده و اقسام آن

- عده و اقسام آن..... ۳۱
- تعریف و مبنای عده..... ۳۱
- اقسام عده..... ۳۱
- عده طلاق..... ۳۲
- عده طلاق در نکاح دائم..... ۳۲
- شرایط لزوم نگاهداری عده..... ۳۲
- مدت عده طلاق..... ۳۳
- عده زنی که به اقتضای سن عادت نمی‌بیند..... ۳۴
- عده زن حامل..... ۳۴
- عده‌ی طلاق به علت غیبت شوهر..... ۳۷

فصل سوم: ارکان و شرایط طلاق

- ارکان و شرایط طلاق..... ۴۱
- شرایط طلاق..... ۴۱
- شرایط اساسی..... ۴۲
- شرط..... ۴۲
- قصد و رضای شوهر..... ۴۲
- شرط اهلیت شوهر..... ۴۵
- اهلیت سقیه..... ۴۶
- وضع مجنون..... ۴۷
- تعیین موضوع طلاق..... ۴۸

- ۴۸..... لزوم تعیین زنی که طلاق داده شده است
- ۴۹..... امکان وقوع طلاق‌های متعدد در یک عبارت
- ۴۹..... شرایط لازم در زن
- ۴۹..... شرط اول پاکیزگی زن
- ۵۰..... طلاق زن حامل
- ۵۰..... طلاق که بیش از نزدیکی واقع شود
- ۵۰..... طلاق که از طرف شوهر غایب است
- ۵۱..... شرط دوم جدایی جسمی زن و مرد
- ۵۳..... شرایط صوری
- ۵۳..... تحصیل اذن یا حکم دادگاه
- ۵۴..... طلاق به تراضی
- ۵۵..... اجرای صیغه طلاق
- ۵۷..... تکرار طلاق
- ۵۷..... شرایط شهود

فصل چهارم: عوامل طلاق

- ۶۱..... عوامل طلاق
- ۶۲..... ضعف و یا فقدان میانی اخلاقی زن و مرد
- ۶۳..... بیکاری
- ۶۴..... اعتیاد
- ۶۵..... سخت‌گیری زن یا شوهر
- ۶۶..... خیانت
- ۶۶..... مداخله پدر و مادر و سایر افراد فامیل
- ۶۷..... بزرگ نمودن مشکلات
- ۶۷..... عدم تناسب زوجین
- ۷۰..... بهانه‌های غیرمنطقی

- نداشتن شناخت کافی نسبت به وظیفه زناشویی ۷۱
- ناسازگاری ۷۲

فصل پنجم: موجبات طلاق

- موجبات طلاق ۷۷
- موجبات خاص ۷۸
- طلاق به درخواست زوج ۷۸
- طلاق به درخواست زوجه ۷۹
- نشوز شوهر ۸۰
- عدم پرداخت نفقه ۸۱
- مراحل دادرسی ۸۴
- تنگدستی شوهر ۸۴
- خودداری شوهر از ایفای وظایف زناشویی ۸۵
- سوء معاشرت شوهر و بد رفتاری او با زن ۸۶
- مرض ساری و صعب‌العلاج شوهر ۸۶
- غیبت طولانی و بی‌خبری شوهر ۸۷
- حق وکالت زوجه در طلاق ۸۸
- موجبات عام ۸۹
- عسرو حرج ۸۹
- ملاک تشخیص عسرو حرج ۸۹
- مصادیق عسرو حرج ۹۰
- توضیح و تبیین مصادیق ۹۱
- عقیم بودن مرد و سایر عوارض که مانع از توالدوتناسل می‌شود ۹۱
- اثر جلوگیری از بچه‌دار شدن ۹۳
- اختیار همسر دیگر از طرف شوهر ۹۴
- بی‌عدالتی در سلوک با همسران ۹۵

- رهانکردن پیشه‌ای که منافات با مصالح خانوادگی یا حیثیت زن داشته باشد..... ۹۷
- محکومیت قطعی به حبس طولانی..... ۹۸
- ارتکاب جرمی مغایر با حیثیت خانوادگی و شئون همسر..... ۹۹
- طلاق به تراضی (توافق)..... ۱۰۱
- طلاق خلع و مبارات..... ۱۰۱
- طلاق از طریق وکالت..... ۱۰۲

فصل ششم: اثرات طلاق

- اثرات طلاق..... ۱۰۷
- اثرات طلاق بر روی زنان..... ۱۰۷
- بعد فردی..... ۱۰۷
- مشکلات روحی و جسمی..... ۱۰۹
- بعد خانوادگی..... ۱۱۴
- تأثیر بر فرزندان..... ۱۱۴
- سال‌های پیش از دبستان..... ۱۱۴
- سال‌های مدرسه..... ۱۱۵
- نوجوانان و جوانان..... ۱۱۵
- ارتکاب به جرم و بزهکاری..... ۱۱۶
- مشکلات روحی و جسمی..... ۱۱۸
- مشکلات تربیتی..... ۱۲۰
- مشکلات زندگی آتی..... ۱۲۲
- اختلال در هویت فردی و خانوادگی..... ۱۲۲
- احساس گناه و سردرگمی..... ۱۲۳
- ایجاد خانواده‌های ناتنی..... ۱۲۴
- تأثیر بر سایر اعضای خانواده..... ۱۲۵
- ایجاد خانواده اضطراری..... ۱۲۵

- برهم خوردن تعادل خانواده روحی و روانی اعضا خانواده ۱۲۵
- تقسیم کار مجدد در خانواده ۱۲۶
- مشکلات ازدواج سایر اعضا خانواده ۱۲۶
- طرد اجتماعی اعضا خانواده ۱۲۶
- بعد اجتماعی ۱۲۷
- موقعیت حقوقی بچه‌های طلاق در ایران ۱۲۹
- حضانت ۱۳۱
- حضانت هم حق و هم تکلیف ابویین است ۱۳۲
- حق ملاقات با کودک ۱۳۲
- تربیت کودک ۱۳۳
- موانع اعمال حق حضانت ۱۳۳

فصل هفتم: طلاق در کشورهای اسلامی

- طلاق در کشورهای اسلامی ۱۳۷
- طلاق به تقاضای زن در کشورهای اسلامی ۱۳۸
- تشریفات طلاق ۱۴۱
- شرایط طلاق ۱۴۲
- برداشت در طلاق ۱۴۳

فصل هشتم: طلاق در مذاهب مختلف اسلامی

- طلاق در مذاهب مختلف اسلامی ۱۴۷
- طلاق به تقاضای زوجه ۱۴۹
- غیبت شوهر (زوج) ۱۴۹
- امتناع یا عجز از انفاق ۱۵۰
- ایلاء یا التزام زوج به ترک وظیفه خاص زوجیت ۱۵۰
- عده ۱۵۱
- حق طلاق ۱۵۲

فصل نهم: تدابیر اسلام برای جلوگیری از طلاق

۱۵۷	تدابیر اسلام برای جلوگیری از طلاق
۱۵۷	وضع حدود شرعی و محدودیت‌های اسلام
۱۵۸	ایجاد انگیزه‌های روانی
۱۵۹	ایجاد موانع
۱۶۵	حکمین

فصل دهم: طلاق در آیات

۱۶۹	طلاق در آیات
۱۶۹	برخورد شوهر با همسر در زمان طلاق
۱۷۲	دفعات طلاق
۱۷۵	رجوع مرد در طلاق رجعی
۱۷۷	عده و احکام آن
۱۸۰	مهریه
۱۸۲	ازدواج زن بعد از طلاق
۱۸۳	یا سازش و یا جدایی خداپسندانه
۱۸۵	احکام زنان مطلقه و حقوق آنها
۱۸۸	حقوق زن بعد از جدایی
۱۹۰	نمونه‌ای از طلاق در قرآن
۱۹۳	نتیجه‌گیری
۱۹۴	پیشنهادات
۱۹۷	منابع و مأخذ

پیشگفتار

استحکام بنیاد خانواده و ایجاد رابطه صمیمانه بین اعضای خانواده دستور اسلام است و سفارشات زیادی در مورد آن دارد و از طلاق و جدایی به عنوان منفورترین حلال‌ها نام برده و آن هم در صورت نیاز و ضرورت پیش‌بینی شده و آن در جایی است که امید زندگی وجود نداشته باشد. چون اسلام برای وصل کردن آمده، نه فصل و جدایی.

طلاق هرگز پدیده دلپسند و زیبایی نبوده و نیست. اما وقتی همه راه حل‌ها به شک منتهی می‌شود، زن و شوهر ناگزیرند آن را به عنوان آخرین چاره بپذیرند. اسلام برای طلاق شرایط منتهی تعیین کرده. مثلاً عسرو حرج زن، حضور دو شاهد عادل و... که برای جلوگیری از آن قرار داده است.

در این کتاب سعی شده که طلاق در همه زمینه‌ها از جمله موجبات، شرایط، تأثیرات آن بر روی زن و شوهر و کودکان و موقعیت بچه‌های طلاق در ایران و... مورد بررسی قرار بگیرد، امید است مورد توجه قرار گیرد.

نکته‌ای که لازم توجه است این است که این‌گونه کتاب‌ها و مطالب را نباید زمانی مورد مطالعه قرار دهیم که قصد طلاق و جدایی داشته باشیم بلکه این مسئله را حتی باید قبل از تشکیل خانواده دانست تا اگر در زندگی با آن روبرو شدیم با یک تدبیر صحیح بتوانیم از اثرات آن بکاهیم.

مقدمه

نظام فقهی اسلام در مسئله احوال شخصیه قوانین سازنده و کاملی دارد که این قوانین بر اساس مصالح و مفساد اجتماع شکل گرفته است. اجتماع بشری جهت حفظ سلامت روحی و اخلاقی خود می‌بایست به این مصالح و مفساد که تجویز شده است گردن نهد تا اینکه سلامت نسل‌های بعد از خود را نیز تضمین کرده باشد.

استمرار و تداوم نوع بشری در توجه به مصالح و مفساد احکام است. موضع‌گیری در برابر ارکان و شرایط احکام لطامات و صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره اجتماع وارد خواهد کرد. بعنوان مثال خوردن شراب، مفسده به همراه دارد و مفسده‌اش از بین رفتن عقول است و مصلحت نیز در ترک آن است تا نماز خواندن مصلحت در انجامش وجود دارد و مفسده در ترکش.

ازدواج از جمله احکامی است که تداوم و استمرار نظام بشری را به عهده دارد و خود نیز دارای احکام و شرایطی است که اگر به این ارکان و شرایط توجهی نشود لطامات فراوان و جبران‌ناپذیری برای جامعه به ارمغان خواهد آورد. لطافت این مسئله معنوی به‌گونه‌ای است که اگر به آن به شکل مادی و دنیوی نگریست هیچ‌گونه موفقیتی در آن نخواهد بود. نظام حقوقی اسلام سفارشات زیادی به رعایت جزء‌به‌جزء ازدواج و مسئله ازدواج دارد.

زن و شوهر اگر با مذهب در مسئله با ازدواج فاصله گرفته باشند و این مسئله معنوی را با مصادیق عرفی معتبر بسنجند، موفق نخواهند بود و مهم‌ترین مسئله که همان صداقت دو طرف است از بین خواهد

رفت و ثمره‌اش در چیزی جز پشیمانی و خستگی نیست. ازدواج اگر بر اساس موازین شرعی و سنت رسول و ائمه (ع) صورت نگیرد با روش و سیره‌های اخلاقی پسندیده فاصله گرفته و آسیب‌های عاطفی، روانی و روحی به زن و مرد حمله‌ور خواهد شد.

نظام حقوقی اسلام قوانین مدونی جهت ارتباط بین زن و شوهر وضع کرده است به هر کدام از زن و مرد اگر این حقوق را رعایت کنند این وظیفه سنگین را به‌خوبی به عهده خواهند گرفت در غیر این صورت ثمره‌ای جز غیرممکن‌بودن ادامه زندگی نیست.

استحکام بنیاد خانواده و ایجاد رابطه صمیمانه بین اعضای خانواده دستور اسلام است و سفارشات زیادی در مورد آن دارد و از طلاق و جدایی به عنوان منفورترین حلال‌ها نام برده و آن هم در صورت نیاز و ضرورت پیش‌بینی شده و آن در جایی است که امید زندگی وجود نداشته باشد. چون اسلام برای وصل کردن آمده، نه فصل و جدایی.

طلاق هرگز پدیده دلپسند و زیبایی نبوده و نیست. اما وقتی همه راه‌حل‌ها به شک منتهی می‌شود، زن و شوهر ناگزیرند آن را به عنوان آخرین چاره بپذیرند. اسلام برای طلاق شرایط منتهی تعیین کرده. مثلاً عسرو حرج زن، حضور دو شاهد عادل و... که برای جلوگیری از آن قرار داده است.

در این کتاب سعی شده که طلاق در همه زمینه‌ها از جمله موجبات، شرایط، تأثیرات آن بر روی زن و شوهر و کودکان و موقعیت بچه‌های طلاق در ایران و... مورد بررسی قرار بگیرد، امید است مورد توجه قرار گیرد.

نکته‌ای که لازم توجه است این است که این‌گونه کتاب‌ها و مطالب را نباید زمانی مورد مطالعه قرار دهیم که قصد طلاق و جدایی داشته باشیم بلکه این مسئله را حتی باید قبل از تشکیل خانواده دانست تا اگر در زندگی با آن روبرو شدیم با یک تدبیر صحیح بتوانیم از اثرات آن بکاهیم.

اسلام اگر چه توصیه کرده است از طلاق خودداری کنند و طلاق را در صورتی پذیرفته است که زن و مرد از همدیگر نفرت داشته و دیگر نتوانند تحمل کنند ولی احکامی را در مسئله طلاق وضع کرده است که حقوق زن از بین نخواهد رفت، احکامی از جمله نفقه، مهریه و... .

امید است که با نوشتن چنین کتاب‌هایی بتوانیم در کم کردن اثرات طلاق و به طور کلی کاهش میزان طلاق موثر واقع شویم، ان شاءالله.